

ШЫН

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

1925 чылдың
август 31-де үнүп
эгелээн

№ 93 (16866)

2004 чылдың
ИЮНЬ 29,
вторник

Номерни парлагаже
дужааганы:
график езугаар — 21.00,
херек кырында — 17.40.
Садар өртээ 3 рубль.

БЕДИК ШАҢНАЛ-БИЛЕ!

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.Ооржактың 2004 чылдың июнь 24-те №94 Чарлыын езугаар күүсекчи эрге-чагырга органнарынга ачы-хавыязы болгаш хей чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш Тыва Республиканың Чазак Даргазының Хүндүлел бижии-биле

Таңды кожуунун Балгазын сумузунун даргазы **Петр Андреевич МОСКВАЛЕНКОНУ** шаңнаан.

ТОМУЙЛААШКЫННАР

“Россия Федерациязынга судья ниитилежилгезинин органнарының дугайында” 2002 чылдың март 14-те №30-ФЗ федералдыг Хоойлуга, “Тыва Республиканың судьяларының квалификация коллегиязынга хей-ниитиниң төлээлеринин дугайында” 2002 чылдың декабрь 6-да №79 ВХ-1 ТР-ниң Хоойлузунга дүүштүр Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының 2004 чылдың июнь 24-те №222, 223 доктаалдарын езугаар Тыва Республиканың судьяларының квалификация коллегиязының кежигүннеринге хей-ниитиниң төлээлери кылдыр:

Дарташ Монге-Назынович **Ховалыгны**, Саган-оол Харал-оолович **Монгушту** томуйлаан.

“Россия Федерациязынга чаргы чарар судьялар дугайында”

да” федералдыг Хоойлунун 6 чүүлүнге, Тыва Республиканың Конституциязының 103 чүүлүнүн “л” пунктузунга, “Тыва Республикага чаргы чарар судьялар дугайында” ТР-ниң Хоойлузунун 7 чүүлүнге дүүштүр Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының 2004 чылдың июнь 24-те № 224, 225, 226 доктаалдары-биле суд участкаларының чаргы чарар судьяларынга:

Полина Хуураковна **Дадарны** — Каа-Хем кожуун;

Роланда Геннадьевна **Иргити** — Кызыл хоорай;

Шолбан Тогус-оолович **Донгакты** — Каа-Хем кожуун томуйлаан.

Бо доктаал ону хүлээп алган хүнден күштүг бооп эгелээр.

ХҮННҮН МЕДЭЭЛЕРИНДЕН

■ Чазактың шийтпирин езугаар ТР-ниң Саң-хөө яамызы дигриг хөгжүмүнүн “Устүү-Хүрээ” VI делегей фестивалын эртиреринге курлавыр фондундан 100 муң рубльди бээрин көргөн. Ук байырлал чанчыл езугаар июль 1-ден 4-ке чедир Чадаанада Алды-Хүрээ дуганынга эртер болгаш июль 4-тен 7-ге чедир Сүт-Хөлге уламчылаар. Ук черлеринин санитарлыг аштап-арыглаашкынынче улуг кичээнгейни утландырган.

■ ТР-ниң Чазаа 2004 чылда «Чоннун социал хандырылга албан черлеринин материал-техниктиг баазанын бижыглаар болгаш ажилдавын турар пенсионерлерге адрестиг социал дузаламчы көргүзөр» республиканың социал программанын баддылаан.

■ ТР-ниң Чазаа юридиктиг албан черлеринин болгаш хууда кижилеринин кожуг машиналары база дериг-херекселдерин бүрүткээр чурумну баддылаан, ооң чылдагааны — кожуг болгаш азыглыг техниканы оорлап, кара металл кылдыр дужаап турарында.

■ “ХХ чүс чылда Тыванын шылгарангай кижилери” деп күрүне номун үндүрер Ш.Д. Ооржак даргалаан күркөмиссия ажылын дооскан. Ук номдан 4 намдар очеригин казаан. ТР-ниң

Чазак Даргазы Ш.Д.Ооржакты, Күрдума депутаты Ч.Ч.Д.Ондраны оларның хууда дилээн езугаар номдан казаан. “Балгазын” КУБ-туң директору И.В.Чучев ук бүдүрүлгени О.П.Чучеваның номунда киригени-биле казаан. Монгуш Сувак Чевек оглун номга кирир дугайында Хоойлужу-дуга палатазының саналын база деткивезин, ооң чылдагааны — номда ТАР-ның шериг комиссарына хей чылдарда ажилдап чораан Г.Б.Шооманың адын кириген.

Янзы-бүрү чылдарда чагырыкчылар чораан Амбын ноян Соднам-Балчырның, Монгуш Буян-Бадырғының, Салчак Токаның, Григорий Ширшиннің намдар очерктеринге өскерилгелерни болгаш немелделерни кириген.

Ук номну Красноярскиде “Офсет” деп ном үндүрер черге парлаткаш, 650 муң рубльди төлээр.

■ “Тывакоммунэнерго” КУБ-ту дүжүргөн соонда, “Тыва-энерго” ААН-ниң арендага ажыглап турганы Кызылдың чылыг четкилеринин баазанынга “Чылыг четкилери” КУБ-ту тургузуп турар. Бо КУБ күрүненин өңчүзү болур, ынчалза-даа, Кызыл хоорай мэриязы ону ээлеп алырынче кордап турар.

Ук хуралды ТР-ниң Чазак Даргазы Ш.Д.Ооржак ажыткаш,

9-ку Бүгү-россияның делгелге-ярмарказына эки киришкени дээш чыылганнарга байыр чедирген. Ук делгелге-ярмаркага Тывадан киржип барган бүдүрүлгелер 19 регионун иштинден ниитизи-биле бири черни алганнар. Тываның ажыл-ишчилери чаа национал бараан бүдүреринге салым-чаяннын бүгү чуртка көргүскен. Тыва барааннар эң тергиннерин санынга кирген. Ол — Тыва Республиканың 60 чыл болган байырлалына уткуштур канчаар-даа аажок улуг чедишкин. Бир дугаарында Бүгү-россияның делгелге төвүнүн лауреады Алдын медаль-биле тыва чоннун амыдыралын база культуразын кадагалап арттырынынга, хамааты корум-чурумнуг болур чорукту база националдар аразына чөпшээржилгени бижыглаарына кириген улуг үлү дээш ТР-ниң Чазак Даргазы Ш.Д.Ооржак шаңнаткан. Дараазында “ВДЭНХ-ЭКСПО” деп делгелге төвүнүн болгаш РФ-тин Садыг болгаш экономиктиг хөгжүлдө яамызының Хүндүлел бижии-биле Тыва Республиканың Чазаан шаңнаан. Ооң дараазында хей-ниити ажылынга идепкейлиг киржилгези база мал ажыл-агыйына бедик чедишкени дээш “Мөген-Бүрен” КУБ-туң директору Өшкү-Саар Аракчаева Ооржак Бүгү-россияның делгелге төвүнүн

Делгелге-ярмарка

ТЫВА БАРААННАР ТЕРГИН ДЕП ҮНЕЛЕТКЕН

Июнь 25-те Тыва Республиканың Чазак Бажыңының хуралдаар залына “Россияның девискээрлери-2004” деп 9-ку Бүгү-россияның делгелге-ярмарканың киржикчилерин шаңнаан байырлыг хурал болган.

лауреадының Алдын медалы-биле шаңнаткан. Шаңнаткан бүдүрүлгелер болгаш лауреат

медальдарны чаалап алган. Елена Владимировна Седитиң чинчилерден кылган “Челээш”,

болганнар хей. Барык 20 ажыг шаңналдарны тывыскан. Шаңнал ап турарларның аразында хоочуннар-даа, аныктар-даа бар. Оларның чамдыктарын маңаа адап көрей. Эвелина Семис-ооловна Байыскылан “Мен тыва мен” херээжен национал платье дээш алдын, “Кижик-Кежээ” деп эр национал идик-хеп дээш мөңгүн медальдарның эдилекчизи болган. Чодураа Владимировна Монгуш дүктен кылган хевис, чоорган дээш ийи мөңгүн медальдарны алган. Аида Сарыг-ооловна Комбу кештен, дүктен, сөөктен, чинчилерден кылган каасталга херекселдери дээш ийи алдын

“Өлчей” деп каасталга херекселдери дээш ийи алдын медальдарга төлөптиг болган.

“Саян-Алко” ААН бүдүргөн кылыгы дээш 2 алдын, 1 мөңгүн медальдарны, “Кызылдың дааранылга фабриказы” КУБ, ателье “Довурзак”, “Бодарал” КУБ, “Тыва-Текс” КХН дээш, өске-даа бүдүрүлгелер база шаңналдарга четкен. Ук чедишкени дээрге күш-ажылчы чоннун республиканың 60 чыл байырлалын төлөптиг уткуп турарын херечилеп турар.

Борис ОНДАР.

ЧУРУКТА: ТР-ниң Чазааның Даргазы Ш.Д.Ооржак шаңнал тыпсып тур.

БИЧЕ - БИЗНЕСЧЕ ЧАА БАЗЫМ

Республиканың Садыг, амыдырал хандырылга болгаш сайгарлыкчы чорукту хөгжүдөр яамызы Тывага биче бизнести хөгжүдөр хемчеглер талазы-биле бөлүк документилерни Чазакка чугаалажып көөрү-биле кириген.

Ук яамы сайгарлыкчыларның чийгелделиг чээли алыр аргазын саналдап кириген. Ол ышкыш биче бизнести деткир фондунан чээлиниң хемчээли 100 муң рубльден ашпас болза, ону 6 ай чедир хуусаалыг бээрин ор-

ганизаастаар деп турар. Республика Чазааның Даргазының бири оралакчызы Ш.Кара-оолдуң чугаалаанын езугаар алырга, эвээш түннүг чээли алыксаан сайгарлыкчылар эндерик, а банкылар чүгле 25-50 муң рубль-

дин чээлилерин тыпсып турары илерээн. Оон аңгыда биче бизнес сайгарлыкчыларын бүрүткээрин бөдүүнчүдерин көрүп турар.

Чазак бо саналдарны ам дээринде хүлээп албаан, чедир ажилдап кылыры-биле дедир чоруткан. Телевилелдин авторлары ийи неделя дургузунда ону чедир ажилдап кылгаш, Чазакка катап кирир.

Бистин корр.

2004 чылдың ийги чартымында өг-бүлө бүрүзү “Шын” солунга чагыдылгалыг болзун!

Ийги чартык чылда чагыдылганың өртээ:

КОЖУУННАРГА ЧАГЫДЫР ОРТЕКТЕР

Хууда чагыдыкчыларга:
6 айда — 282 рубль;
ооң иштинде редакцияга — 120 рубль,
почта чедирилгези — 162 рубль.
3 айда — 141 рубль;

пенсионерлерге почта чедирилгези
25 хуу чийгелделиг
6 айда — 242 рубль;
3 айда — 121 рубль.

ОРГАНИЗАЦИЯЛАРГА:

6 айда — 333 рубль;
ооң иштинде редакцияга — 150 рубль;

почта чедирилгези — 183 рубль.
КЫЗЫЛ ХООРАЙНЫҢ ЧУРТТАКЧЫЛАРЫНГА:

6 айда — 258 рубль;
ооң иштинде редакцияга — 120 рубль;
почта чедирилгези — 138 рубль.
пенсионерлерге почта чедирилгези

25 хуу чийгелделиг.

6 айда — 224 рубль;
3 айда — 112 рубль.

ОРГАНИЗАЦИЯЛАРГА:

6 айда — 288 рубль;
ооң иштинде редакцияга — 150 рубль;
почта чедирилгези — 138 рубль.

ЭКСПРЕСС чагыдылга-биле айның кайы-даа хүнүнден эгелеп солунну чагыдып ап болур.

“Россия Федерациязының субъектилеринин күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлел) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” болгаш “Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылгазын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” Федералдыг хоойлуга өскерилгелер болгаш немелделер кириер дугайында” федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер кириер дугайында” № 58338-4

Федералдыг хоойлузунуң төлевилелиниң дугайында

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ УЛУГ ХУРАЛЫНЫҢ ТӨЛЭЭЛЕКЧИЛЕР ПАЛАТАЗЫНЫҢ ДОКТААЛЫ

Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының доктаадыры болза:

1. “Россия Федерациязының субъектилеринин күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” болгаш “Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылгазын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” Федералдыг хоойлуга өскерилгелер болгаш немелделер кириер дугайында” федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер кириер дугайында” № 58338-4 Федералдыг хоойлузунуң төлевилелиниң талазы-биле Тыва Республиканың Чазаның саналдарын болгаш Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоой-

лужудулга палатазының доктаалын деткир.

2. Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Күрүне Думазынга болгаш Россия Федерациязының Чазанга кыйгырыын хүлээп алыр (кожуп каан).

3. Бо доктаалды Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Күрүне Думазынче, Рос-

сия Федерациязының Чазанче чорудар.

4. Федералдыг хоойлузунуң төлевилелин улам ыңай ажылдап кылчыр кылдыр ажылчын бөлүктүң составынче Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазындан:

Социал политика талазы-биле комитеттин даргазы **Сара Монгушова ООРЖАКТЫ;**

Агроулетпүр комплекзинин, черге хамаарылгалар, бойдус камгалал болгаш экология талазы-биле комитеттин даргазы **Самойлов Хилик-оолович МОНГУШТУ** кириер.

5. Бо доктаалды “Шын” болгаш “Тувинская правда” солуннарга парлаар.

6. Бо доктаал ону хүлээп алган хүнден күштүг болуп эгелээр.

Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының Даргазы **Д.ООРЖАК**

2004 чылдың июнь 24 № 218.

Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының 2004 чылдың июнь 24-те № 218 доктаалына капсырылга

“Россия Федерациязының субъектилеринин күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлел) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” болгаш “Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылгазын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” Федералдыг хоойлуга өскерилгелер болгаш немелделер кириер дугайында” федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер кириер дугайында” № 58338-4 Федералдыг хоойлузунуң төлевилелиниң талазы-биле Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Күрүне Думазынга болгаш Россия Федерациязының Чазанга

КЫЙГЫРЫГ

“Россия Федерациязының субъектилеринин күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлел) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” болгаш “Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылгазын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” Федералдыг хоойлуга өскерилгелер болгаш немелделер кириер дугайында” федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер кириер дугайында” № 58338-4 Федералдыг хоойлузунуң төлевилелиниң талазы-биле Тыва Республиканың Чазаның саналдарын болгаш Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазынга көөр кылдыр кириер дугайында” Тыва Республиканың Чазаның 2004 чылдың июнь 22-де № 561 хүлээп алдынган доктаалын, а ол ышкаш Тыва Республиканың Улуг Хуралының 2004 чылдың июнь 23-те № 830 хүлээп алдынган доктаалын деткип турар.

Ооң-биле чергелештир Тыва Республиканың күрүне органнары № 58338-4 Федералдыг хоойлузунуң төлевилелин өөренип көргөш, Россия Федерациязының Чазаның Федералдыг Хоойлуларның Күрүне Думазынче киригени ук хоойлу төлевилелиниң талазы-биле Тыва Республиканың Чазаның калбак хуралына айыттырган федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр федералдыг ол хоойлу бүрүзүнге эрге-хоойлулуг үнелээшкин бердинген база Тыва Республиканың яамылары болгаш ведомстволары саналдарны кириген. Тыва Республиканың Чазаның 2004 чылдың июнь 21-де № 561 доктаалында Федералдыг хоойлузунуң төлевилелинге хамаарыштыр Тыва Республиканы күрүне органнарының чогуур саналдарын кожуп каан. Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазы палатаның ээлчеглиг он дерткү хуралына айыттырган хоойлу төлевилелин көргөш, Тыва Республиканың Чазаның “Россия Федерациязының субъектилеринин күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” база “Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылгазын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” Федералдыг хоойлуга өскерил-

гелер болгаш немелделер кириер дугайында” федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр Россия Федерациязының хоойлужудулга актыларына өскерилгелер кириер дугайында” Федералдыг хоойлузунуң төлевилелиниң талазы-биле Тыва Республиканың Чазаның саналдарын Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазынга көөр кылдыр кириер дугайында” Тыва Республиканың Чазаның 2004 чылдың июнь 22-де № 561 хүлээп алдынган доктаалын, а ол ышкаш Тыва Республиканың Улуг Хуралының 2004 чылдың июнь 23-те № 830 хүлээп алдынган доктаалын деткип турар.

Ооң-биле чергелештир Тыва Республиканың күрүне органнары № 58338-4 Федералдыг хоойлузунуң төлевилелин өөренип көргөш, Россия Федерациязының Чазаның Федералдыг Хоойлуларның Күрүне Думазынче киригени ук хоойлу төлевилелиниң талазы-биле Тыва Республиканың Чазаның калбак хуралына айыттырган федералдыг хоойлуларны хүлээп алганы-биле холбаштыр федералдыг ол хоойлу бүрүзүнге эрге-хоойлулуг үнелээшкин бердинген база Тыва Республиканың яамылары болгаш ведомстволары саналдарны кириген. Тыва Республиканың Чазаның 2004 чылдың июнь 21-де № 561 доктаалында Федералдыг хоойлузунуң төлевилелинге хамаарыштыр Тыва Республиканы күрүне органнарының чогуур саналдарын кожуп каан. Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазы палатаның ээлчеглиг он дерткү хуралына айыттырган хоойлу төлевилелин көргөш, Тыва Республиканың Чазаның “Россия Федерациязының субъектилеринин күрүне эрге-чагыргазының хоойлужудулга (төлээлекчи) болгаш күүсекчи органнарын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” база “Россия Федерациязында тус чер бот-башкарылгазын организастаарының ниити принциптеринин дугайында” Федералдыг хоойлуга өскерил-

айыыл чок чорукту хандыраарының, тускай камгалалдыг бойдус девискээринин, төөгүнүң болгаш культураның тураскаалдарын камгалаарының; “к” пунктуда — административтик, административ-процессуалдыг чорудулганың, күш-ажыл, өгбүлө, чурттаар оран-сава, чер, суг, арга-арыг дугайында хоойлужудулганың, чер иштинин байлактарының дугайында, долгандыр турар хүрээлелди камгалаарының дугайында хоойлужудулганың айтырыглары туруп турар.

Чижээлээр, чер байлаан ажыглаарына хамаарылганы чарлап турар хоойлужудулгандан, Россия Федерациязының Аргарыг кодекзинден, Россия Федерациязының Суг кодекзинден, “Экология экспертизаның дугайында”. “Долгандыр турар хүрээлелди камгалаар дугайында” федералдыг хоойлулардан Россия Федерациязының субъектилеринин бүрүн эргелерин таарыштырып турар кол хевирлерни уштуп турар, ооң-биле Россия Федерациязының субъектилеринин эргелерин, муниципалдыг тургузулганың эргелерин бүрүнү-биле үндүрүп каапкан. Оон ангыда, айыттырган хоойлу төлевилелин езугаар үндезин чок хоругдалдарны доктаадып турар.

Тыва Республиканың Чазаның доктаалында санаттырган ол федералдыг хоойлуларны хүлээп алырын болдурбас деп Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының депутаттары санап турар, чүге дизе ол хоойлулар социал чөптүг чоруктуң принциптинге — субъектилеринин хамаатыларның чурттап база ажылдап турар черинден дашкаар социал кол магадылалдарга дең киржилгезин хандыраарына чөрүшкек болуп турар.

Россия Федерациязының Күш-ажыл кодекзининин болгаш “Кыдыкы Соңгу чүктүң районнарында болгаш оларга деңнештирген черлерде ажылдап база

чурттап турар кижилерге күрүне магадылалдарының болгаш компенсациялар дугайында” федералдыг хоойлузунуң бооп болгу дег өскерилгелери ажыл төлеверинин эң эвээш хемчээлиниң, район коэффициенттерин төлеп бээринин, шөлээзин эрттирер черге баарының болгаш дедир кээринин орук хөлезинин бээринин талазы-биле, а ол ышкаш Кыдыкы Соңгу чүктүң районнарындан болгаш оларга деңнештирген черлерден хамаатыларның көжүп чорууру-биле холбашкан чарыгдалдарны дедир эгидер талазы-биле күрүнениң бүгү-ле магадылалдарын дүжүрүп турар.

Чурттакчы чоннуң эң-не камгалаттынмаан кезектеринин (пенсиянерлеринин, күш-ажылдың хоочуннарының, тылдың хоочуннарының, хөй уруглуг өгбүлелеринин, уругларның) Россия Федерациязының субъектилеринин болгаш чамдык муниципалдыг тургузулганың саң-хөө-экономиктиг аргазындан хамааржыр апаар-дыр.

Профэвилелдеринин “Ажылчы чоннарың болгаш чурттакчы чоннуң социал эргелеринче болгаш эрге-ажыктарынче халдап болбас” деп Бүгү-российжи акцияны деткээн 2004 чылдың июнь 10-да Кызыл хоорайга болуп эрткен митингинин киржикчилери ол дугайын чурттун болгаш республиканың күрүне эрге-чагырга органнарынга боттарының кыйгырынынга кирип дилзэннер.

Россия Федерациязының Чазаның Россия Федерациязының субъектилеринин эргелерин кызып-кыйып, ында чурттап турар хамаатыларның социал камгалалын дорайтадып турар федералдыг хоойлуларның бөлүк төлевилелдерин Күрүне Думазынче киригени-биле холбаштыр Тыва Республиканың Чазаның калбак хуралына, Тыва Республиканың Улуг Хуралының ийи палатазының хуралдарына Чазак кежигүннери, депутаттар, республика-

ның профэвилелдеринин, Хоочуннар чөвүлелиниң, РФКП-ниң регионал салбырының төлээлекчилери кедегей сагыш човаашкын-биле чугаалааннар.

Федералдыг хоойлузун айыттырган төлевилелинде Россия Федерациязының Президентизи В.В.Путинниң 2004 чылдың май 26-да Россия Федерациязының Федералдыг Хуралына Айыткалында, Россия Федерациязының Күрүне Чөвүлелиниң шийтпиринде айыттырган сорулгаларга, хамыктың мурнунда, эрге-чагырганың бүгү-ле чадаларының болгаш деңнелдеринин кол сорулгазынга – яды-түрэнги чорук-биле демиселге дүүшпес нормалар бар болуп турар.

Бо талазы-биле түнелди баш бурунгаар санап көөрге, ол хоойлу төлевилели хүлээп алдына бээр таварылгада, регионал бюджетинге немелде чүктешки 2,4 млрд. рубль хире болу бээр-дир.

Тургустунган ол айтырыг талазы-биле сагыш човаашкын Россия Федерациязының хөй-хөй субъектилеринде база тыптып келген. Ылыгыя Бурятия Республиканың, Якутия (Саха) Республиканың, Ненец автономнуг округтуң хоойлужудулга органнарындан ук төлевилелди көөр кылдыр чөпшээржилге комиссиязын Россия Федерациязының Федералдыг Хуралының Күрүне Думазынга тургузар дугайында оларның саналдарын деткир дугайында делеглер бисте келгилзэн.

Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының депутаттары Федералдыг хоойлузунуң ук төлевилели Тыва Республиканың чурттакчы чоннуң база ниитизи-биле Россия Федерациязының эрге-ажыктарына дүүшпес, ону хүлээп алыры Россия Федерациязының субъектилеринин эргелерин хажытканынга чедирип болур.

Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазы.

